

Jens Ruud Bunkholdt

Bosman-dommen, en "illevarslende EU-avgjørelse"?

En analyse av pressedekningen av "Bosman-dommen"

Fordypningsoppgave i Historie

Veileder: Espen Storli

Mai 2023

Jens Ruud Bunkholdt

Bosman-dommen, en "illevarslende EU-avgjørelse"?

En analyse av pressedekningen av "Bosman-dommen"

Fordypningsoppgave i Historie
Veileder: Espen Storli
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for moderne samfunnshistorie

Kunnskap for en bedre verden

Innholdsfortegnelse

Sammendrag (Norsk) – Bosman-dommen, en «illevarslende EU-avgjørelse»?.....	2
Abstract (English) – Bosman ruling, an «ominous EU decision»?	2
Introduksjon og problemstilling	3
Teori og metode	5
Tidligere forskning	7
15. Desember 1995: Bosman-dommen falt	9
Fotballklubbenes tilnærming til Bosman-dommen.....	16
Fotballtinget i Tromsø	19
Kolle-saken	25
Konklusjon	28
Litteraturliste.....	35
Kildeliste	36

Sammendrag (Norsk) – Bosman-dommen, en «illevarslende EU-avgjørelse»?

Den 15. desember 1995 vedtok EU-domstolen at profesjonell fotball skulle være en del av EU sitt indre marked. Dommen kom som følge av at fotballspilleren Jean-Marc Bosman fikk medhold av domstolen om at det daværende overgangssystemet var i strid med reglene for bevegelse av arbeidskraft i EU og EØS sine områder. De mest sentrale områdene som ble endret på ved dommen var ordningen for spilleroverganger mellom klubber og kvoter for utenlandske spillere. Denne oppgaven tar utgangspunkt i pressedekningen av noen av landets største aviser på riks - og by basis, og skal fokusere på det første halvåret etter dommen. Dette gjøres gjennom en diskursanalyse. Oppgaven går igjennom de største sakene, der jeg redegjør for og analyserer argumentasjonen og fremstillingen i sakene rundt Bosman-dommen i avisene. Jeg konkluderer med at den norske mediedekningen rundt Bosman-dommen i all hovedsak hadde et negativt fokus på dommen, med en noe mer nyansert dekning mot slutten av denne perioden, samt at det er stort fokus på konsekvensene dommen hadde ovenfor fotballen fremfor et fokus på den nye friheten fotballspillere fikk som arbeidstakere.

Abstract (English) – Bosman ruling, an «ominous EU decision»?

15th of December 1995, the European Court of Justice decided that professional football should be part of EU's internal market. The ruling came as a result of footballer Jean-Marc Bosman being upheld by the court that the current transfer market was in breach of the rules for the movement of labor in the EU and EEA areas. The most central areas that were changed by the ruling were the system for player transfers between clubs and quotas for foreign players. This thesis is based on the press coverage of some of the Norway's largest newspapers on a national and city basis and will focus on the first six months after the verdict. This is done through a discourse analysis. The thesis goes through the main news stories around the ruling, where I explain and analyze the argumentation and presentation of the cases surrounding the Bosman ruling in the newspapers. I conclude that the Norwegian media coverage of the Bosman ruling mainly had a negative focus, with a somewhat more nuanced coverage towards the end of this period, and that there is a large focus on the consequences the ruling had on football rather than a focus on the freedom footballers got as employees.

Introduksjon og problemstilling

Den 15. desember 1995 skjedde det noe som skulle endre profesjonell fotball for alltid i Europa. EU-domstolen i Luxembourg slo nemlig fast at profesjonell fotball skulle være en del av EU sitt indre marked. Dommen kom som følge av at fotballspilleren Jean-Marc Bosman fikk medhold av domstolen om at det daværende overgangssystemet var i strid med reglene for bevegelse av arbeidskraft i EU og EØS sine områder.¹ Saken hadde sine røtter fra da den relativt ukjente belgiske fotballspilleren Jean-Marc Bosman i april 1990 ble tilbudt en ny kontrakt av sin klubb Royal Club Liegeois som da lå i belgisk førstedivisjon. Det nye kontraktstilbudet tilfredsstilte derimot ikke Bosmans krav, og som følge av dette løp den tidligere kontrakten mellom Bosman og klubben ut. På den tiden var derimot spillere fortsatt klubbenes eiendom selv etter kontrakten var gått ut og til de eventuelt kunne selge spilleren. Det kom så et tilbud fra den franske klubben US Dunkerque, og Jean-Marc Bosman var fornøyd med dette tilbudet. Det var derimot ikke Royal Club Liegeois, og de stanset overgangen for den nå kontraktsløse Bosman. Det gjorde at han i praksis ble arbeidsledig. Som følge av dette tok Jean-Marc Bosman opp saken sin mot Royal Club Liegeois, det belgiske fotballforbundet, og UEFA til den belgiske nasjonalretten.² Det at det var en fransk klubb som prøvde å signere en belgisk spiller, gjorde at rettssystemet også begynte å etterforske hvorvidt UEFA sitt kvotesystem for utenlandske spillere var lovlig eller ikke. På det tidspunktet tillot UEFA sitt kvotesystem bare fem utenlandske spillere på europeiske lag, der to av disse igjen måtte ha spilt i landet sammenhengende i fem år.³

De mest sentrale områdene som ble endret på ved dommen var ordningen for spilleroverganger mellom klubber og kvoter for utenlandske spillere som tidligere nevnt.⁴ Det hadde vært noen tidligere saker som dreiet seg om tema rundt utenlandske spillere før Bosman-dommen, dog ikke med like store implikasjoner som de Bosman-dommen medførte. Eksempelvis så hadde saken *Dona v. Mantero* fra 1976 direkte implikasjoner for fotballfeltet,

¹ Joar Fossøy, Vegard Fusche Moe og Frode Fretland, «Kapittel 18: Fotball og media i Noreg i eit historisk perspektiv i perioden 1970–2005 – spelet utan ball» i *Immateriell kapital* (Oslo: Universitetsforlaget, 2017), 354.

² John Neuright og Charles Parrishs, *Sports around the world: history, culture, and practice*. (Santa Barbara: ABC-CLIO, 2012), 261

³ *Ibid*, 262

⁴ Svein S. Andersen, Elisabeth Anker, Dag Vidar Hanstad, Nick Sitter, "Fra Motspiller til medspiller: EU og norsk profesjonell fotball 1995-2010». *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*: Volum 28, Utgave 4 (Januar 2013), 214 <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2936-2012-04-01>

da den dreide seg om det italienske fotballforbundets forbud mot utlendinger i ligaen.⁵ Denne dommen avgjorde at profesjonelle og halv-profesjonelle fotballspillere falt innenfor EF-traktatens fri-flytprinsipper, noe som gjorde at UEFA startet prosessen med å finne et system for hvordan en lovlig begrensning av utenlandske spillere kunne se ut. Dette førte til den tidligere nevnte 3+2 loven UEFA etablerte for ligaturneringer i regi av deres forbund i 1990. Som UEFA-medlem ble også Norge en del av denne endringen.⁶

Det som var særegent med Bosman-dommen var som nevnt at det var en juridisk dom som endret på rettigheter og lover innenfor arbeidslivet, i en sak som omhandlet fotball, som mange så på som noe utenfor det ordinære arbeidslivet. Fotball hadde den gang og har fortsatt en veldig spesiell plass i samfunnet, og det førte av den grunn til en debatt rundt i hvor stor grad fotballen skal stå utenfor eksisterende regelverk. I norsk perspektiv kan dette ha vært et enda større spørsmål, med tanke på at Norge på det punktet var ferske EØS medlemmer, og måtte forholde seg til EU-regelverk på en ny måte. Denne debatten fikk stor dekning i norske medier, og argumentasjonen viste at det var flere måter å se saken på. Det var mye argumentasjon som baserte seg på sporten og hvordan EU endret på den, men også noe argumentasjon basert på arbeidsrettigheter.

Oppgaven skal ta utgangspunkt i noen av landets største aviser på riks - og by basis, nemlig *Verdens Gang*, *Dagbladet*, *Aftenposten*, *Bergens Tidende*, *Adresseavisen* og *Stavanger Aftenblad* ettersom de dekket saken i størst omfang. I tillegg til at man kan argumentere for at disse avisene som er noen av landets største presseaktører, er de avisene som får sin dekning av saken mest lest av nordmenn. I tillegg tenkte jeg å se på NRK Dagsrevyen sin dekning fra den offisielle statskanalen samme dag. Oppgaven skal fokusere på det første halvåret etter dommen (15. desember 1995-15. Mai 1996). Gjennom å se på pressedekningen fra noen av landets største presseaktører så vil man kunne se hva som sto i fokus rundt pressedekningen av Bosman-dommen i Norge. Av den grunn, har jeg stilt denne problemstillingen:

" Hvordan var den norske mediedekningen og tolkningen av Bosman-dommen, og hva la norsk presse vekt på rundt dekningen av saken?

⁵ Ibid, 220

⁶ Ibid, 221

Teori og metode

Avisene som skal brukes i anledning denne oppgaven er alle blant Norges største aviser, og hadde i tillegg en bred dekning av Bosman-dommen, samt den påfølgende debatten i Norge, som man kan se i Figur 1. I tillegg vil *Bergens Tidende*, *Adresseavisen*, og *Stavanger*

Avis	Artikler Bosman-dommen blir nevnt i (15.12.95-15.05.96) *
<i>Verdens Gang</i>	28
<i>Dagbladet</i>	27
<i>Aftenposten</i>	39
<i>Bergens Tidende</i>	34
<i>Adresseavisen</i>	16
<i>Stavanger Aftenblad</i>	22

Figur 1: Avisenes dekning av Bosman-dommen til sammen i tidsperioden oppgaven dekker.

*Disse tallene er hentet fra Nasjonalbiblioteket, men kan være noe unøyaktig, da Retriever viste høyere tall enn Nasjonalbiblioteket på avisene begge hadde tilgang til. Forskjellen kan stamme fra at Retriever teller artikler fra samme dag som omtaler saken individuelt, mens Nasjonalbiblioteket samler alle artikler fra samme dag under en.

Aftenblad kunne gi et innsyn i tre av Norges største byer etter Oslo, i tillegg til at de rapporterer tett på noen av Norges største klubber i Brann, Rosenborg og Viking. Videre så er det viktig og ha i bakhodet at aviser kan ha ståsteder eller tradisjoner, som kan forme hvordan de rapporterer og tolker saker. VG startet opp deres moderne form etter krigen i 1945, og har utviklet seg til å ha vært landets største avis siden 1981, og blir beskrevet som politisk uavhengig.⁷ *Dagbladet* startet som et radikalt opposisjonsorgan på venstresiden i 1869, men har ikke lenger i dag en tydelig kobling til Venstresiden.⁸ *Aftenposten* derimot, blir i *Norsk presses historie 1-4: Bind 4* omtalt som «litt knipsk og gammeldags i sine holdninger» av Hans Fredrik Dahl, selv om den har blitt atskillig mindre fordomsfull i de seneste årene.⁹ *Bergens Tidende*, som sakte men sikkert har blitt Bergen og Vestlandets største avis, har tradisjonelt tilhørt en liberal tradisjon.¹⁰ *Adresseavisen*, har tradisjonelt hatt en konservativ

⁷ Martin Eide, «VG», i *Norsk presses historie 1-4: Bind 4. Norske aviser fra A til Å*. Oslo 2010: 368

⁸ Martin Eide, «Dagbladet», i *Norsk presses historie 1-4: Bind 4. Norske aviser fra A til Å*. Oslo 2010, 73

⁹ Hans Fredrik Dahl, «Aftenposten» i *Norsk presses historie 1-4: Bind 4. Norske aviser fra A til Å*. Oslo 2010: 25

¹⁰ Martin Eide, «Bergens tidende» i *Norsk presses historie 1-4: Bind 4. Norske aviser fra A til Å*. Oslo 2010: 49

tilnærming, men regnes nå mer som partipolitisk uavhengig, som heller er en stemme for Midt-Norge.¹¹ *Stavanger Aftenblad* på sin side, er også politisk uavhengig.¹² Det skal sies at det i det fjerde bindet *Norsk presses historie* ikke står når de ulike politiske tilhørighetene begynte å vannes ut, men for eksempel med *Aftenposten* var avisens bias beskrevet som en generell oppfattelse mange har av *Aftenposten*.¹³

Den opprinnelige ideen var å se på Bosman-dommen også gjennom *NRK* sine nyhetssendinger fra denne tidsperioden. Dessverre så viste det seg at disse ikke var tilgjengelig på nett, da sendingene før mai 2008 enda ikke er digitalisert. Videre kunne Nasjonalbiblioteket meddele at det var skyhøye radonforekomster i fjellhallene i Rana hvor magasinet er, så eldre utgaver av *Dagsrevyen* var da utilgjengelig såpass lenge at det hadde blitt for sent å inkludere i oppgaven. Heldigvis fikk jeg tilgang til *Dagsrevyen* sin dekning av Bosman-dommen fra 15. desember, da den var lagt til i en nyhetssak fra 20. Desember 2015 tilknyttet 20års-jubileumet til Bosman-dommen.¹⁴

Jeg skal gå igjennom dekningen til de utvalgte avisene og belyse noen av de største og sentrale sakene, diskusjonene og spørsmålene i det første halvåret fra da Bosman-dommen falt 15. Desember 1995, frem til 15. Mai 1996. Her skal noen av de vanligste tolkningene av saken presenteres, samt noen av de mest fremtredende argumentene som ble brukt av de ulike aktørene i debatten rundt Bosman-dommen i mediene. Selv om noen av artiklene handler om andre sporter som håndball, ishockey og basketball, så velger jeg å fokusere på det som ble skrevet rundt fotball, ettersom det er den mest omtalte sporten rundt Bosman-dommen. Dette vil kunne gi oss et inntrykk i meningene og holdningene i det norske samfunn i Norge i perioden det er snakk om, men kanskje først og fremst hvordan media valgte å fremstille saken. Dette er en diskursanalyse, som er en kvalitativ metode for å analysere mening der meningen oppstår, i dette tilfellet gjennom språket i aviser.

¹¹ Arnulf Grut, «Adresseavisen» i *Norsk presses historie 1-4: Bind 4. Norske aviser fra A til Å. Oslo 2010: 22*

¹² Berge Furre, «Stavanger Aftenblad» i *Norsk presses historie 1-4: Bind 4. Norske aviser fra A til Å. Oslo 2010: 309*

¹³ Hans Fredrik Dahl, «Aftenposten» *Norsk presses historie 1-4: Bind 4. Norske aviser fra A til Å. Oslo 2010: 25*

¹⁴ Lote, A & Lien, J. A. (2015, 20. Desember), Her bryt Bosman saman, 20 år etter han revolusjonerte fotballen. NRK https://www.nrk.no/sport/fotball/her-bryt-bosman-saman_-20-ar-etter-han-revolusjonerte-fotballen-1.12656472

Tidligere forskning

Det finnes generelt ikke veldig mye forskning når det kommer til Bosman-saken i Norge. Det meste av forskningen som er gjort er internasjonal, og derav også internasjonalt rettet. Den meste av forskningen er gjort med bakgrunn i Bosman-dommens implikasjoner på sporten, men det er også noe forskning gjort fra et mer juridisk ståsted. Videre så var det lite å finne av internasjonal forskning gjort av hvordan man snakket om og tolket Bosman-dommen, eksempelvis gjennom aviser. Uansett, så er det videre stor enighet om at Bosman-dommen hadde en stor påvirkning på fotballen. Det er derimot mer ulike perspektiver om hvorvidt Bosman-dommen var positiv eller ikke, og det virker fra tidligere forskning vanskelig å skulle konkludere hva Bosman-dommen har ført med seg¹⁵.

Det er gjort noe forskning av Bosman-dommen i Norge også, selv om det riktignok ikke er mye av dette. For eksempel så har Svein S. Andersen, Elisabeth Anker, Dag Vidar Hanstad og Nick Sitter skrevet en tidsskriftartikkel om norsk profesjonell fotball fra 1995-2010 i lys av Bosman-dommen.¹⁶ Mediedekningen rundt Bosman-dommen er riktignok ikke i fokus for artikkelen deres, men aviser blir brukt som en av datakildene for artikkelen, ved siden av offentlige dokumenter og dybdeintervjuer.¹⁷ Blant annet illustrerer artikkelen at man gjennom mediedekningen fra 1996-1997 kan se tydelige meningsforskjeller innen norsk fotball, der det er en motvillig norsk tilpasning til dommen fra NFF, og hvor spesielt spillere og agenter hadde skarpe utspill mot sin moderorganisasjon.¹⁸ I tillegg, viser artikkelen til at det i mediene

¹⁵ Det er mye ulik forskning gjort internasjonalt om Bosman-dommen, og det vil ikke være plass til å skulle redegjøre for alt dette i en fordypningsoppgave av denne formen, men skal heller prøve å forklare noe av denne forskningen kort i en fotnote. Richard Parrish skriver om dommen fra et juridisk/EU perspektiv i 2003 (*Sport and the European Court of Justice.* I *Sports Law and Policy in the European Union*, 80–108. Manchester University Press, 2003), og beskriver en dom som fikk stor betydning og traff rett i hjerterota på et system som alle kjente og viste. Katherina Barsch skriver i 2015 en forskningsartikkel fra et mer sportslig perspektiv, (*“The Path of European Football. A Level Playing Field for Only 90 Minutes.”* *Historical Social Research / Historische Sozialforschung* 40, no. 4 (154) (2015): 221–54.) hvor hun skildrer en dom som har bidrat til sterk ulikhet mellom de europeiske ligaene og beskriver at den har ført til en trend mot urettferdighet. Det var samtidig noen som hadde et litt mer positivt beskrivelsene av dommen innenfor sportsperspektivet, som Morris, Morrow og Spink i 1996 (*“EC Law and Professional Football: Bosman and Its Implications.”* *The Modern Law Review* 59, no. 6 (1996): 893–902.). De beskriver en dom som har ført til fri flyt, og åpnet muligheten for internasjonale spillere, og kritiserer UEFAs syn på Bosman-dommen. Også Radoman og Voia var i stor grad positive til dommen i en artikkel fra 2022 med spesielt fokus på den engelske ligaen (*“Internal promotion and the Bosman ruling: Evidence from the English Premier League, 445-470. Labour (Roma, Italia)*) og beskriver en økning på kvaliteten på nasjonale spillere i den engelske ligaen.

¹⁶ Andersen, et. al, 213

¹⁷ Ibid, 219

¹⁸ Ibid, 223

i 1996 var diskusjon rundt de danske myndighetenes press på dansk fotball, som hadde ført til full liberalisering. Dette viser de i kontrast til Norge, der myndighetene heller fremhevet idrettens selvstyre.¹⁹ Alt i alt, så konkluderer denne artikkelen med at den umiddelbare reaksjonen fra norsk fotball var at EUs nye krav utgjorde en umiddelbar trussel, men at den videre utviklingen imidlertid ble preget av dialog mellom EU-kommisjonen og UEFA. Denne prosessen førte til kompromisser som ivaretok EUs konkurranseregler samt verdier sentralt i norsk og europeisk fotball.²⁰

Videre så har Joar Fossøy, Vegard Fusche Moe og Frode Fretland også skrevet en liten del om Bosman-dommen, med noe fokus på medier, i boka *Immateriell Kapital* fra 2017.²¹ Her legges det mer vekt på reaksjonene av den nye ordningen som kom frem i lys av Bosman-dommen. Denne ville ifølge Fossøy, Fusche Moe og Fretland gjøre avstanden større mellom de store og rike klubbene, sammenlignet med mindre klubber, blant annet da i norsk skala. De bruker her eksempelet med John Carews overgang til Rosenborg fra Vålerenga i 1999 som et eksempel på hvordan klubber med store finansielle muskler kunne sprengne rammene for resten. Likevel så viser de at det var to sider av saken, da noen skyldte på Bosman-dommen og agentnettverk for de nye bevegelsene i markedet, mens andre pekte på andre faktorer i tillegg som AS-modellen, nye eiere, aksjekapital for kjøp av spillere, og medierettigheter.²²

Det finnes også noe litteratur om sportsjournalistikk generelt i Norge. Blant annet så har Gerd von der Lippe skrevet boken *Et kritisk blikk på sportsjournalistikk* fra 2010, som analyserer medier og idrett. Von der Lippe kommer blant annet frem til at sportsjournalistikken har egne logikker for hva som er viktige nyheter eller ikke, med et enormt fokus på seiere og tap.²³ Hun nevner også at relasjonene mellom journalister og toppidrettsledere/trenere er tette i sportsjournalistikken, og at idretten først og fremst skal nytes og ikke kritiseres.²⁴ Von der Lippe påpeker også at diskurser om nasjonal identitet ofte er synlige i norsk mediesport før,

¹⁹ Ibid, 223

²⁰ Ibid, 213

²¹ Fossøy, Moe, Fretland, 354

²² Ibid, 354-355

²³ Gerd von der Lippe, *Et kritisk blikk på sportsjournalistikk: medier og idrett i en globalisert verden* (Kristiansand: IJ-forlaget, 2010) 43

²⁴ Ibid, 313-314

under og etter nasjonale fotballkamper for menn.²⁵ Knut Helland har også skrevet om sportsjournalistikk i boka *Sport, medier og journalistikk* fra 2003, hvor han blant annet har skrevet om nasjonalisme i fotball. Han siterer sosiologen Norbert Elias på at sport fungerer som en sterkt regulert og ikke-voldelig symbolsk representasjon av konkurranse mellom nasjonalstater. Helland bygger videre på dette med å si at den nasjonale rollen er sterkt forankret gjennom medias dekning av sport, spesielt i herrefotball. I tillegg skriver Helland at kombinasjonen av folkelig interesse og medieinteresse, gjør at nasjonale symboler og nasjonalistiske holdninger dyrkes på måter som ikke er akseptert i andre sammenhenger.²⁶

Det er også skrevet et par masteroppgaver fra norske universiteter, der Bosman-dommen er i fokus i noen grad. Mats Anré Aas skrev masteroppgave i rettsvitenskap, som er en analyse om hvordan Bosman-dommen har påvirket fotballen, og konkluderer med at den hovedsakelig har hatt positive innvirkninger på fotballen.²⁷ Thomas Felde skrev en Masteroppgave ved det Økonomiske Institutt ved UiO. Han skrev også en analyse, men denne fokuserer på fotballindustrien generelt, og verdier i norsk fotball. Han nevner likevel at Bosman-dommen har hatt stor påvirkning på økning i lønninger til spillere i fotballen²⁸. Men ingen av disse setter søkelys på pressdekning i oppgaven sin. Selv om de to førstnevnte norske verkene begge illustrerer litt av den norske pressdekningen, så er det generelt vært særdeles lite fokus på den norske pressdekningen av Bosman-dommen.

15. Desember 1995: Bosman-dommen falt

Da dommen kom 15. desember, var reaksjonene store over hele Europa. I Norge så fikk det stor oppmerksomhet, noe man kan se ved at det var en stor sak i alle Norges riksaviser, samt 31 andre aviser over hele landet. Som man kan se i tabellene nedenfor, så fortsatte saken å få stor oppmerksomhet i mediene månedene etterpå både over hele Norge (Figur 2) og avisene

²⁵ Ibid, 382

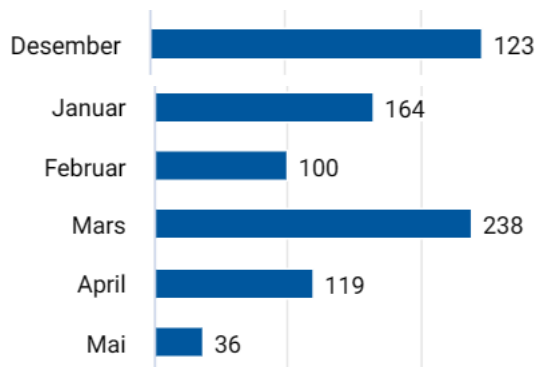
²⁶ Knut Helland, *Sport, medier og journalistikk* (Bergen: Fagbokforlaget, 2003)

²⁷ Mats Anré Aas og UiT Norges Arktiske Universitet, *Bosman-dommen i dag: Utviklingen av fotballens overgangsregler i lys av bosman-dommen*, 2013, 57

²⁸ Thomas Felde og Universitetet i Oslo, *Verdivurdering av tippeligaklubber*, 2002, 45

denne oppgaven dekker (Figur 3).²⁹ I den første perioden av dekningen rundt Bosman-dommen vil vi se at det var et stort fokus på de negative konsekvensene ved Bosman-dommen, der bekymringene ovenfor dens betydning på fotball fikk stor plass.

Figur 2: Dekningen av Bosman-dommen nasjonalt

Antall avisutgaver «Bosman» blir nevnt i fra 15. desember 1995-15. mai 1996 i ALLE aviser fra Nasjonalbibliotekets arkiv. Tabellen er hentet fra Nasjonalbibliotekets egne sider.

Figur 3: Dekningen av Bosman-dommen i utvalgte aviser, måned for måned.

	<i>Des</i>	<i>Jan</i>	<i>Feb</i>	<i>Mar</i>	<i>Apr</i>	<i>Mai</i>
<i>VG</i>	4	8	8	4	4	2
<i>Dagbladet</i>	4	4	5	8	5	1
<i>Aftenposten</i>	3	10	5	13	8	0
<i>Bergens Tidende</i>	6	8	6	10	3	2
<i>Adresseavisen</i>	3	3	2	5	3	1
<i>Stavanger Aftenblad</i>	4	4	2	10	2	1

Antall aviser «Bosman» blir nevnt i samme tidsperiodene i aviser denne oppgaven dekker.

²⁹ Nasjonalbiblioteket. (u.å.). Aviser. Hentet 17. April 2023 fra [Søk i millioner av norske aviser på nett | Nasjonalbiblioteket \(nb.no\)](https://www.nb.no/sok-i-millioner-av-norske-aviser-pa-nett)

Blant annet så var det en stor sak på *NRK Dagsrevyen*, Norges kanskje mest fulgte nyhetsmedium, allerede samme kveld som dommen kom. *Dagsrevyen* fokuserte mest på de sportslige sidene av saken, som konsekvenser for klubb fotballen og tap av nasjonal identitet, mens spillernes rettigheter som arbeidstakere ble oversett. Argumenter som løftet fem klubbenes behov og tap av nasjonal identitet i klubbene, altså en økning av utenlandske spillere i forhold til spillere fra samme land som klubben, var det mest tydelige i denne sendingen. *Dagsrevyen* fortalte blant annet at det var de store, ettertraktede fotballspillerne som vinner, ettersom det nå vil være spillerne, og ikke klubbene, som kom til å få mesteparten av pengene når spillerne forlater en klubb etter kontrakten er gått ut. Videre ble seerne fortalt at det kunne bli dramatisk for klubber, da spesielt små klubber, ettersom de ikke lenger kunne skaffe seg inntekter ved spillersalg. Reportasjen fortalte også at mange frykter at klubblag vil miste sin nasjonale identitet, og bruker et eksempel med at den italienske klubben AC Milan nå kunne stille med elleve polske spillere på banen i en kamp.³⁰

Som nevnt så var det ikke bare *Dagsrevyen* som dekket Bosman-dommen da den falt, men som vi vil se så brukte mange aviser i stor grad aktører innen fotballen i sin dekning av saken. For eksempel, så skrev *VG* om dommen for første gang dagen etter, 16. desember 1995. Dette gjorde *VG* gjennom et intervju med Rune Bratseth og perspektivet til Rosenborg, som de kalte for «Norges beste fotballklubb». Rune Bratseth var på denne tiden Rosenborg-direktør, og var nok fort valgt som intervjuobjekt ettersom han var en ledende skikkelse i Norges mest suksessfulle klubb. Avisen skrev om hvordan Rosenborg kunne tape på dette, og delte mange av Bratseth sine bekymringer og argumenter i saken, som blant annet sa at det var utelukkende negativt for Rosenborg. Han sa videre at selv om de har mulighet til å hente utenlandske spillere, så kommer nok ikke gode spillere å ville gå til Norge. I tillegg advarte Bratseth om at norske spillere vil bli mindre aktuelle for utlandet, siden nytteverdien ikke vil være den samme når klubber kan hente alle utlendinger gratis. Det skal sies at Bratseth også avdramatiserte dommen, og sier at hadde vanskelig for å tro at dommen ville få så dramatiske konsekvenser som man ført skulle tro. *VG* skrev også at Bosman-dommen ikke gjelder for overganger innad i landet.³¹ De to neste ukene så fulgte *VG* overgangssaken rundt Leif Erik Andersen til den engelske klubben, Crystal Palace, tett. Avisen omtalte saken først 20.

³⁰ Lote, A & Lien, J. A. (2015, 20. Desember), Her bryt Bosman saman, 20 år etter han revolusjonerte fotballen. NRK https://www.nrk.no/sport/fotball/her-bryt-bosman-saman_-20-ar-etter-han-revolusjonerte-fotballen-1.12656472

³¹ Johannessen 1995, Kan tape millioner, 43

Desember, og beskrev Andersen som «første offer» av Bosman-dommen. Crystal Palace ønsket ikke å signere Nordmannen under de først avtalte vilkårene, da Bosman-dommen endret helt vilkårene i fotball.³² Den 7. Januar 1996 kunne derimot Andersens agent, Lars Petter Fosdahl, avsløre at overgangen likevel gikk igjennom, riktignok under andre vilkår.³³ Også hos *VG* ser vi et tydelig fokus på de sportslige konsekvensene ved Bosman-dommen. Og selv om de dekket Andersen-saken tett, så var det fortsatt gjennom et fokus på de konsekvensene som går på fotballen, ikke spilleren som arbeidstaker. I *VG* kan vi derimot se at de tolket dommen som at den ikke gjaldt for overganger innad i landet, noe *Dagsrevyen* ikke nevnte i sin reportasje.

Rune Bratseth var også å se i *Dagbladet* 16. desember, hvor mye av hans samme argumenter som i *VG* kom fram, da spesielt at dette vil gå utover klubbene, men at han tvilte på at det var så dramatisk som man kunne tenke ettersom saken neppe var avgjort i hans øyne. *Dagbladet* hadde derimot også snakket med daglig leder i Lillestrøm SK, Svein Skoglund, som delte sine bekymringer rundt fremtiden til klubbene, og ville skrive lengre kontrakter med spillere for å forebygge dette. Artikkelen ga også leseren noen av de viktigste punktene med dommen, som at spillerne var vinnerne, og at UEFA og FIFA var skuffet over dommen.³⁴ I en ny artikkel noen dager senere så kom dette med lengre kontrakter opp igjen, da *Dagbladet* kunne fortelle at Molde FK hadde signert lengre kontrakter med flere av sine stjernespillere. Molde-trener Åge Hareide sa videre at han tror at norske spillere kan bli mindre aktuelle for utenlandske klubber, noe han trodde kunne føre til at nivået i den norske ligaen ville øke ettersom flere gode spillere da kanskje ble igjen i Norge.³⁵ Dagen etter, på lille julaften 1995, skrev Ivar Thoresen og Øyvind Monn-Iversen en kommentar i *Dagbladet* der de kom med noen punkter de trodde kom til å bli sentrale fremover. De sa seg enig i Hareide fra dagen før, med at norske spillere kom til å miste konkurransefortrinnet, og refererte blant annet til den tidligere nevnte Leif-Erik Andersen sagaen, som *VG* fulgte tett, som et eksempel på dette. Thoresen og Monn-Iversen mente videre at lange kontrakter vil bli en nøkkel for klubber, og henviste til saken fra dagen før om Molde. Vi kan se at selv om ikke *Dagbladet* viste samme tolkning som *VG* om Bosman-dommen, så var det ellers mye likt. En negativ vinkling av saken, hvor de samme aktørene som delte ulempene med dommen går igjen. *Dagbladet* hadde derimot en

³² Svegaarden 1995, Leif Erik (24) første offer, 41

³³ Ukjent forfatter, *VG* 1996, Andersen til Palace, 43

³⁴ Thoresen 1995, Uholdbart, 24

³⁵ Thoresen 1995, Molde-essene sikret for tre år, 26

egen kommentar om saken, som ga utrykk for noen synspunkt blant deres journalister, og ikke bare de største aktørene innen sporten, noe som kan ha gitt leserne et litt friskt syn på saken.

Aftenposten brukte mye av sin artikkel om dommen i morgenavisa dagen etter med å redegjøre og forklare leserne bakgrunnen til hele Bosman-dommen, før man fikk en replikk fra daværende assisterende generalsekretær i Norges Fotballforbund (NFF), Willy Simonsen. Han sa at de rett og slett ikke kan si mye om saken før de vet mer om den og har fått analysert den. *Aftenposten* på sin side hadde mye å si om dommen, og artikkelen hadde en ganske negativ vinkling på dommen. Blant annet siterte *Aftenposten* både presidenten i UEFA, Lennart Johansson og treneren til Bayern München som begge kritiserte dommen for å ødelegge klubb-fotballen, da spesielt de små klubbene. *Aftenposten* mente det var fordi klubber kun kan kreve overgangssum for overganger innad i landet, selv om Simonsen sa at dette ikke var noe man kunne vite enda. Videre så står det i artikkelen at det er spillerne og spiller-agentene som kan juble. I *Aftenposten* ser vi derfor i likhet med *VG* og *Dagbladet* at de også hadde en negativ vinkling av saken, igjen med aktører som fremmer argumenter som fokuserer på konsekvensene for klubbene, og en tolkning om at dommen ikke gjelder for overganger innad i Norge. Samtidig så hadde *Aftenposten* en litt annen vinkling på spillere og nasjonalitet, ved å fokusere mer på hvordan norsk fotball kan få en inflasjon av utenlandske spillere. De skrev blant annet om at klubber kan miste sin nasjonale identitet, blant annet fordi i Norge kan Rosenborg få utenlandske spillere gratis, mens de kanskje måtte betale overpris for lokale spillere. *Aftenposten* kom til slutt med et eksempel om Østerrikes damelandslag i håndball som de antydte hadde mistet sin nasjonale identitet ettersom de har et landslag som kun har fire spillere med «ekte» statsborgerskap.³⁶

Bergens Tidende var nok den utvalgte avisen som hadde den minst negative vinklingen av saken, og trakk frem noen fordeler med dommen allerede 16. desember. *Bergens Tidende* delte blant annet noen positive punkter om at dommen fører til at spillerne faktisk får bedre rettigheter som arbeidstakere, noe man ikke så i de andre avisene på dette punktet, og *Bergens Tidende* sa i tillegg at det vil bli lettere for nordmenn som vil hjem til Norge å få til nettopp det. Så her ser vi en annen type vinkling og argumentasjon enn i de foregående avisene, med tanke på at de rettighetene som Bosman-dommen faktisk sikret, ble belyst. Men *Bergens*

³⁶ Nesbø 1995, fri flyt av fotballspillere, 30

Tidene hadde ellers satt søkelys på en del av den samme argumentasjonen som de andre avisene. Både når det kom til konsekvensene for de mindre klubbene, og at det var de beste spillerne som vinner, mens nordmenn fort kom i andre rekke. *Bergens Tidende* inkluderte blant annet et sitat fra UEFA president, Lennart Johansson, som mente at de som har vedtatt denne dommen umulig kunne ha sett ett minutt fotball. I tillegg deler også *Bergens Tidende* perspektivet om at Bosman-dommen ikke gjelder for overganger innad i landet.³⁷

Adresseavisen på sin side gjenga mange av de samme punktene som andre aviser, med at små klubber taper mest, spillere vinner, men også at agenter nok blir rimelig fornøyd. Når det kom til utenlandske spillere derimot, så kom avisa med et lignende eksempel som *NRK* om nasjonal identitet med AC Milan, bare at *Adresseavisen* brukte jugoslaver som eksempel istedenfor polske spillere. Ellers, akkurat som *VG* og *Aftenposten*, meldte *Adresseavisen* at dommen ikke gjaldt for overganger innad i Norge.³⁸ Det skal sies at både *Bergens Tidende* og *Adresseavisen* brukte *NTB* som utgangspunkt, som forklarer hvorfor de har samme overskrift på artikkel, dog noe annerledes innhold. Hos *Adresseavisen* så man heller ikke noe om spillernes rettigheter, og det er igjen konsekvensene ovenfor sporten som kom mest igjennom til leserne, og de delte blant annet *Aftenposten* og *Dagsrevyen* sitt fokus på frykt av tap av nasjonal identitet.

I *Stavanger Aftenblad* hadde man en kommentar fra Egil Ø. Nærland i avisen dagen etter dommen. Overskriften «Illevarslende EU-avgjørelse» var farget av innholdet i kommentaren. Artikkelen trakk frem blant annet frem mye av punktene andre aviser nevner. Det tidligere overgangssystemet gjorde slik at små klubber kunne tjene godt på salg av sine spillere, og Nærland brukte et lokalt eksempel angående Vikings salg av Roger Nilsen som et eksempel på hvordan klubben brukte det salget til å bygge klubben. Nærland sa også at fotballen nå risikerer samme utslag som de frie markedskreftene der det er et «survival of the fittest»-system, noe han mente man må passe på å unngå i fotballen. I likhet med *Bergens Tidende* fikk man også i *Stavanger Aftenblad* fram noen positive sider, som at spillere som arbeidstakere får bedre vilkår, blant annet fordi det han påpeker at enkelte kaller «slavehandel» ville bli mindre utbredt. Nærland plukket derimot disse punktene opp mot

³⁷ Ukjent forfatter, *Bergens Tidende* 1995, Fritt frem for legionærene, 43

³⁸ Ukjent forfatter, *Adresseavisen* 1995, fritt frem for «legionærene», 19

slutten av kommentaren igjen, og var da kritisk til at spillere skal ha hele overgangsbeløpet, og trodde at det til slutt bare er de aller beste klubbene, aller beste spillerne, og ikke minst agenter som vil gagnes av det nye systemet. I tillegg trekker Nærland frem et eksempel med franske klubber som tegnet lange kontrakter med spillere ned i femten års alder, og spurte da om dette også da blir en form for «slavehandel».³⁹ Noen dager senere fremstilte derimot *Stavanger Aftenblad* et litt annet syn på saken gjennom et intervju med den britiske klubben Newcastle Uniteds styreleder sir John Hall. Han erkjente at Bosman-dommen vil ha voldsomme virkninger, men delte at han ønsker Bosman-dommen velkommen til fotballen, og sa at det er noe folk bare må lære å leve med uansett. Videre så var han kritisk til de som er skeptisk til en strøm av utenledninger, ettersom han mener fotball er på et felles arbeidsmarked der alle bør ha like rettigheter.⁴⁰ Kommentaren fra Nærland i *Stavanger Aftenblad* viste også noen argumenter som går mest på spillernes rettigheter som arbeidstakere, men i motsetning til *Bergens Tidende* så ble disse slått ned på, og kan derfor ikke sies å bli fremstilt som fordeler på samme måte som hos *Bergens Tidende*. Nærland delte ellers mange negative syn på dommen, men fokuserte mer på klubbene og det økonomiske enn nasjonal identitet. Samtidig så skal det sies at *Stavanger Aftenblad* sitt intervju med sir John Hall var en kontrast til den meste av dekningen som foregikk i starten av perioden etter Bosman-dommen.

Alt i alt, så ser vi at Bosman-dommen skapte store reaksjoner, også i Norge. Det var umiddelbart en ganske negativ vinkling fra samtlige aviser. Argumenter som gikk på rent sportslige konsekvenser, som fremtiden til klubbene, mer penger til spillerne og tap av nasjonal identitet. I tillegg brukte avisene for det meste aktører eller intervjuobjekter for å dele deres negative syn på dommen, med noen få unntak, som *Stavanger Aftenblads* intervju med sir John Hall. *Bergens Tidende* var noe mer nyansert i formidlingen av saken, og fokuserte til og med noe på argumenter som gikk på spillerne som arbeidstakere, en rettighet Bosman-dommen sikret som mange av de andre av avisene ikke rapporterte om i denne perioden. Også *Stavanger Aftenblad* fremstilte noen fordeler, og ordet «slavehandel» ble til og med brukt, men disse ble igjen slått ned på, så det ga nok ikke samme effekt på leseren som dekningen fra *Bergens Tidende*. Mange aviser, men ikke alle, melder også at Bosman-dommen ikke gjaldt for overganger innad i landet, selv om dette ikke var noe man egentlig visste sikkert.

³⁹ Nærland 1995, Illevarslende EU-avgjørelse, 48

⁴⁰ Bø 1995, sir Johns grenseløse imperium, 41

Med andre ord så var mediedekningen og dens vinkling av Bosman-dommen i det store og det hele negativt, med et fokus på de konsekvensene som vil gå ut over fotballen i den første perioden av dekningen av Bosman-saken. Det tyder på at mediene i stor grad hadde samme synspunkt på saken som disse aktørene innenfor fotballen som hadde fått plass i mediene, ettersom det var lite motstand mot deres argumentasjon, i tillegg var det som nevnt mange aviser som fremstilte det at dommen ikke ville gjelde for overganger innad i landet som fakta. Denne type dekning av Bosman-dommen skulle fortsatte i stor grad fremover også, selv om det etter hvert blir et noe mer nyansert fokus fra enkelte aviser.

Fotballklubbenes tilnærming til Bosman-dommen

Det var mange som mente at det var nettopp de norske fotballklubbene som kom til å merke konsekvensene av Bosman-dommen sterkest. De norske klubbene reagerte også annerledes på saken, og tilpasset seg dommen ulikt. Teksten har allerede redegjort litt for hva Rosenborgs direktør Rune Bratseth anslo planen for Rosenborg kom til å være, i at de ikke tenkte å endre praksis, og at dommen fort ikke blir stående som den var. I en ny sak fra *Adresseavisen* noen måneder senere, 22. februar 1996, skrev avisen om at UEFA måtte gi etter for EUs krav om å fjerne kvote for utenlandske spillere. Bratseth gjenga da hans tidligere mening, nettopp at Rosenborg ikke kommer til å endre praksis av den grunn.⁴¹ Selv om Rosenborg på denne tiden var Norges største fotballklubb, kan en kan argumentere for at det er merkverdig at Bratseth får såpass mye mediedekning rundt Bosman-dommen, og fikk dele sine tanker i mange ulike aviser og saker. Men det var derimot ikke alle klubber som valgte denne fremgangsmåten.

Bergenslaget, Brann, er et godt eksempel på dette, for to av de overgangene som ble omtalt mest i lys av Bosman-dommen angikk begge spillere som skulle til nettopp Brann. Allerede den 10. januar 1996 kunne blant annet *Bergens Tidende* melde at det hadde oppstått konflikt mellom Brann og Fram Reykjavik rundt overgangen til den islandske målvakten Birkir Kristinsson. Brann mente at de skal få spilleren gratis i skyggen av Bosman-dommen, mens Fram Reykjavik mente at de skal ha overgangspenger siden avtalen ble gjort før Bosman-

⁴¹ Sæther 1996, Ingen grunn til panikk, 30

dommen. Her kan vi se at aktører som delte en mer pragmatisk tolkning av Bosman-dommen får litt plass i de norske medier. Brann fikk nemlig støtte fra blant annet advokat Gunnar Martin Kjenner som mente at Brann ikke skal trenge å betale overgangssum siden avtalen ikke ble gjeldene fra 1. Januar 1996, altså over to uker etter Bosman-dommen.⁴² Denne overgangen fortsette å bli dekket tett flere ganger av mange aviser de neste månedene, med lokalavisa *Bergens Tidende*, i spissen. Den 5. Mars kunne *Aftenposten* avsløre at sagaen rundt Kristinsson hadde fått en lykkelig slutt for Brann. De måtte riktignok betale en liten sum, men summen var langt lavere enn den hadde vært utenom Bosman-dommens tilstedeværelse. *Aftenposten* benyttet anledningen til å peke på at debatten rundt saken har avslørt at det er uenigheter i norsk fotball rundt tolkningen av Bosman-dommen. Blant annet så hadde Brann hele tiden insistert på at de skal slippe å betale en eneste krone, mens NFF ofte hadde uttrykt at klubbene skal holde seg til de gamle overgangsreglene.⁴³ Dekningen av saken rundt Kristinsson-overgangen avduker at det var mange ulike tolkninger av dommen. Det var aktører som Brann og Kjenner som erkjente at det var nye regler i fotballen som man måtte leve etter, mens andre aktører, som NFF, ville kjempe for å beholde det gamle systemet.

En annen overgang som var mye i mediene var overgangen til Mons Ivar Mjelde fra Austria Wien til Brann. Igjen så er det *Bergens Tidende* som dekket denne overgangs-sagaen nærmest, men den blir også skrevet om i alle avisene som denne oppgaven dekker. I en artikkel fra *Bergens Tidende* den 22. Januar 1996 gikk Mjelde til angrep på Brann. Mjelde, som hadde kontrakt med sin østerrikske klubb til juli samme år, mente Brann hadde gått tilbake på en avtale om å kjøpe han fri fra kontrakten den vinteren etter at Bosman-dommen åpnet nye dører for at Brann kanskje kunne få Mjelde gratis om de ventet noen måneder til kontrakten hans løp ut i Østerrike.⁴⁴ Om lag halvannen uke senere kom *VG* med den dramatiske overskriften «Mjelde vil ha pengene selv». Mjelde mente at Brann bør være villig til å betale de 480 000 kronene som de egentlig skulle gi til Austria Wien til ham selv i stedet, og *VG* sa at fotballederne i Norge nå fryktet at slike ringvirkninger av Bosman-dommen nå ble den nye hverdagen.⁴⁵ Dekningen av Mjelde viser et veldig tydelig bilde av hvordan ulikt fokus kan gi lesere veldig ulik oppfattelse av samme sak, blant annet utefra hvilke aktører mediene velger å inkludere. *Bergens Tidende* fremstilte nemlig Mjelde mindre grisk i sin

⁴² Ukjent forfatter, *Bergens Tidende* 1996, «Latterlig av Brann», 28

⁴³ Johansen 1996, EU-tvil sikret Brann røverkjøp, 50

⁴⁴ Jansen Hagen 1996, Mjelde tordner mot Brann, 15

⁴⁵ Sveegarden 1996, Mjelde vil ha pengene selv, 40

versjon av samme sak, ettersom Mjelde fikk uttale seg, og sa han mener at Brann ikke bør få han gratis etter deres håndtering av saken. Mjelde forklarte til *Bergens Tidende* alle de negative konsekvensene Branns påståtte avtalebrudd har påvirket han og familien. Mjelde sa videre at dette kravet ikke er urimelig ettersom han mener Brann ikke hadde innfridd sin del av avtalen, og mente at det er viktig at han er tydelig på kravene sine, og at Brann viste at de vil ha han like mye som han ønsker å spille for dem.⁴⁶ Her kan vi også da se en tydelig forskjell på deknningen fra *VG* og *Bergens Tidende*. *Bergens Tidende* sitt fokus på saken virker mindre fokusert på det sportslige og konsekvensene for fotballen, ettersom de viser et bilde av en arbeider som mister mye etter avtalebrudd av arbeidsgiver, mens *VG* viser et bilde av en grådig fotballspiller som tar utnytte av Bosman-dommen. *Bergens Tidende* kunne melde den 20. Mars at overgangssagaen var over, og at Brann hadde kommet til enighet med Mjelde om en avtale der Brann blant annet betaler Mjelde 350 000 kroner, men var tydelig på at de ikke kommer til å betale noe til Austria Wien.⁴⁷ Overgangssagaene rundt Kristinsson og Mjelde kan fortelle oss at Brann var en aktør som tidlig skjønnte at man måtte tilpasse seg Bosman-dommen, og som innså at det var den nye hverdagen, og viser derfor ulike tilnærminger i Norge hvis man ser Branns tilnærming i kontrast med for eksempel Bratseth i Rosenborg.

Generelt så syntes det igjennom norsk media at mange norske klubber innså at veien å gå var å innse at Bosman-dommen kom til å endre fotballen. Som vi har sett tidligere, så kunne *Dagbladet* dele at Molde allerede i desember 1995 avtalte nye kontrakter med noen av sine beste spillere. I tillegg kunne blant annet *Stavanger Aftenblad* i en artikkel om langtidskontrakter dele at Viking vurderer å skrive kontrakter opp til fire år i kontraktforhandling med spillere.⁴⁸ I tillegg rapporterte *Dagbladet* i slutten av mars 1996 at Vålerenga var i dialog med spillerforeningen og sine egne spillere for å kunne inngå kontrakter på seks år med sine spillere, og siterte Vålerengas styremedlem Anders Krystad i at alle norske klubber jobbet med å forholde seg til at det norske overgangssystemet kom til å bryte sammen.⁴⁹ Vi kan med andre ord se at klubber over hele Norge begynte å endre praksis som konsekvens av Bosman-dommen, men likevel ble dette ofte fremstilt i et negativt lys i mediernes dekning av Bosman-dommen.

⁴⁶ Jansen Hagen 1996, Mjelde vil selge seg selv, 22

⁴⁷ Ukjent forfatter, *Bergens Tidende* 1996, Mjelde til 1999, 28

⁴⁸ Gundersen 1996, Langtids-kontrakter er lovlige, 35

⁴⁹ Jarlsbo 1996, 6-årskontrakter i Vålerenga, 28

For eksempel meldte etter hvert mediene at den gamle regelen om antall utledinger hadde blitt utfordret. Den 15. mai kunne nemlig *Dagbladet* avsløre at Strømsgodset-trener Dag Vidar Kristoffersen hadde tatt ut fire utenlandske spillere i startelleveren mot Vålerenga. *Dagbladet* fremstilte at dette ikke ble møtt med applaus i Fotball-Norge, og innledet hele saken med et sitat fra Rosenborg-direktør Rune Bratseth, som var tydelig da han uttrykte at «fire utlendinger er avtalebrudd». Han mente at dette slett ikke er bra for norsk fotball, og at ingen andre norske klubber fulgte i Strømsgodsets fotspor. Per Ravn Omdal, fotballpresident i Norge, gikk også ut mot Strømsgodset i samme artikkel, og sier at han ikke likte utviklingen han ser, som han mener var en direkte trussel mot norsk rekrutteringsarbeid og talentutvikling. Kristoffersen på sin side, var tydelig på at han ikke bryr seg om Bratseth og Omdals argumenter, og stemplet dem som billige. Både Bratseth og Omdals argumenter kan sees i lys av fotballtinget i Tromsø, der serieforeningen inngikk en slags «gentlemans-agreement» med mål om å begrense antall utlendinger. Men igjen var Kristoffersen bestemt når han sa at han ikke bryr seg om slike begrensinger, og at han ville ha de beste spillerne på banen uansett hvor de kommer fra.⁵⁰ Som tidligere nevnt fikk aktører som Bratseth mye plass i mediene, for å farge sine syn på saken i avisene. Dette gjaldt også Per Ravn Omdal, som vi skal se var en sentral skikkelse i den norske mediedekningen av Bosman-dommen, spesielt etter han ble valgt til ny fotballpresident ved fotballtinget i Tromsø som denne oppgaven nå skal se nærmere på.

Fotballtinget i Tromsø

I slutten av februar 1996, møttes de norske fotballtoppene i Tromsø for det årlige fotballtinget for å diskutere blant annet hvordan man skulle tilpasse seg Bosman-dommen, noe norsk presse dekket tett. Her ble også Per Ravn Omdal valgt til fotballpresident i NFF. Blant annet ble han nevnt og avbildet i en artikkel fra *Dagbladet* den 24. Februar sammen med avtroppende fotballpresident Odd Flattum i anledning av NFF sin annonsering av at de tillot maks én spiller utenfor EU og EØS per klubb. Odd Flattum delte sitt syn igjennom et intervju med *Dagbladet* hvor han var tydelig på sine bekymringer rundt Bosman-dommen, spesielt knyttet til fotballorganisasjonens selvråderett, klubbenes drift, og at de danske myndighetene

⁵⁰ Halkjelsvik 1996, Bratseth: - Fire Utlendinger er avtalebrudd, 24-25

hadde pålagt fotballen å etterleve Bosman-dommens krav.⁵¹ Per Ravn Omdal gjorde comeback som fotballpresident den 25. Februar, og dagen etter var hans opptreden på talerstolen i Tromsø en sak i flere av landets største aviser.

Dagbladet rapporterte blant annet fra tinget, og beskrev en Omdal som advarte om å la Bosman-saken ødelegge norsk fotball, mens han kalte den en trussel mot det norske landslaget. *Dagbladet* siterte Omdal i det han kom med et eksempel som ligner på de vi har hørt tidligere om AC Milan, når han uttrykte at realiteten var at Molde nå kan stille med elleve tyskere, og ba folk tenke på konsekvensene. Han ble videre sitert på at en prioritering av utenlandske spillere vil føre til dårligere utvikling av norske talenter, og at Norge av den grunn kan slite med å opprettholde kvaliteten på landslaget. *Dagbladet* presenterte videre en rekke tiltak som Omdal vil ta for å hindre en dom som «hele fotballverdenen stritter imot». *Dagbladet* avsluttet siden med å si at de er enig med Omdal i denne saken.⁵² I det store og det hele så hadde *Dagbladet* i denne artikkelen et stort fokus på sportslige problemstillinger, med fokus på at norske spillere og lag vil tape på Bosman-dommen og var i tillegg ærlige med at de delte syn med Omdal.

VG og *Aftenpostens* dekning av samme sak delte også mye av det samme som *Dagbladet*, men var likevel litt forskjellige, og deler for eksempel ikke rett ut at de er enige. *VG* siterte for eksempel ikke like mye av Omdals kritiske omtalelse om utlendinger i norsk fotball, og delte det faktumet at Bosman-dommen faktisk vedtok at det ikke var tillatt med en utenlandskvotepålegg i ligaer innenfor EØS, noe *VG* sa at NFF gjør ved å sette en kvote på maks en utlending utenfor EU/EØS per klubb. *VG* delte heller ikke hvorvidt de er enige med Omdal,⁵³ i motsetning til *Dagbladet*. Så selv om *VG* hovedsakelig har hatt en negativ dekning av Bosman-dommen i denne perioden, inkludert i denne artikkelen, så påpekte de faktisk at den nye regelen ikke passet inn etter Bosman-dommens bestemmelse, noe ikke *Dagbladet* gjorde. Heller ikke *Aftenposten* nevnte noe om dette, og det er tydelig hva slags perspektiv de ønsket å putte på saken. Med overskriften «Norsk fotball, for norske spillere», etterfulgt av ingressen «Hold billige russere og EU-spillere unna! Norsk toppfotball er til for talentfulle norske spillere», så

⁵¹ Laakso 1996, Fritt fram – men bare for EU-spillere, 29

⁵² Laakso 1996, Omdal advarer klubbene etter Bosman-saken: - Drillos kan ødelegges, 10

⁵³ Sjem 1996, Varsel kamp mot Bosman-dommen, 35

fremmet Aftenposten et sterkt fokus på debatten rundt utlendinger i norsk fotball. Dette er argumenter som legger seg veldig på fotball som et særegent fenomen, for dette er språkbruk som hadde vært utenkelig i en debatt om det mer tradisjonelle arbeidslivet. Resten av artikkelen var dekket med argumenter fra Per Ravn Omdal som man også så i *Dagbladets* dekning av saken, med et sterkt fokus på nasjonalitet, som at Omdal påpekte at Bosman-dommen vil ha negative konsekvenser for landslaget.⁵⁴ Alt i alt, så ble en rekke av argumentene mot Bosman-dommen dekket godt av mediene gjennom fotballtinget i Tromsø. Igjennom noen av landets største aviser fikk lesere godt dokumentert Omdals kritiske syn på dommen, og fikk i tillegg ikke noe motsvar i dekingen av fotballtinget. Man kan argumentere for at denne ukritiske videreformidlingen av Omdals kommentarer om utlendinger i norsk fotball kan ha bidratt til en frykt for at internasjonale spillere skal ødelegge det norske landslaget når han ikke får noe motsvar. Men i motsetning til Omdals tanker om at dette var en dom alle stritter imot, så vil man se at det var aktører som var kritiske til NFF og Per Ravn Omdal sin tolkning av Bosman-dommen. Disse aktørene fikk etter hvert mer plass i mediene mot slutten av perioden denne oppgaven dekker, og man kan si det ble en mer nyansert debatt når flere ulike aktører fikk dele sine syn. Likevel, så vil Omdal få anledning til å komme med svar til disse aktørene ved flere anledninger, noe det skal påpekes at de aktørene som ser fordelene med dommen ikke har fått sjansen til i samme grad.

For eksempel så var NISO, Norske idrettsutøveres Sentralorganisasjon, blant dem som mente at det tidligere overgangssystemet har gått ut på dato. I *Stavanger Aftenblad* den 7. mars 1996, sa spillerforeningens leder, Stabæk-angriper Peter Belsvik, at de ønsket å fjerne overgangspenger i norsk fotball, og argumenterer med at ingen ønsker å kjøpe en norsk spiller til 300 000 kroner om de kan få en utlending gratis fra en annen liga. Videre så delte Belsvik at NISO hadde alliert seg med LO for å sikre bedre arbeidsforhold for fotballspillere. Her ser vi et i tillegg et eksempel på at fotballpresident Omdal fikk farge innholdet i media. Han delte i samme artikkel at de ønsket å bevare overgangssystemet i Norge for å beskytte norske klubber, og sier at Danmark endret sitt system siden de har mange EU-vennlige politikere.⁵⁵ Det skal også sies at blant annet *Bergens Tidende* hadde meldt at selv om spillerforeningen var fornøyd med frihet ved kontraktens utløp, så er de kritiske til dommens betydning med at

⁵⁴ Johansen 1996, Norsk fotball, norske spillere, 37

⁵⁵ Bø 1996, Full kamp mot overgangsordningen, 21

man kan hente inn ubegrenset antall utlendinger.⁵⁶ Dette forteller oss at det ikke var svart/hvitt i debatten rundt Bosman-dommen. For selv om NISO i utgangspunktet var positive til dommen, var de også kritiske til utlendinger i norsk fotball.

Andre som var kritiske til å beholde gamle overgangsregler er advokater og agenter. En av disse var advokat Knut Fredrik Thorne, som fra før hadde erfaring fra juridiske strider i fotballen. Han mente at overgangssystemet innad i et land falt med Bosman-dommen. Han sa til *Bergens Tidende* i starten av mars 1996 at han mente at Brann burde krevd å få spillere som Kristinsson gratis. Han delte i tillegg en spørsmål om at Bosman-dommen ikke har skapt mer debatt i norske medier som den hadde gjort i Sverige og Danmark, og sa at klubbene og NFF nok var interessert å beholde det slik. Han mente videre at NFF bør gjøre som Danmark og erkjenne at overgangssystemet kommer til å opphøre, og heller konsentrere seg om å utvikle et nytt system for de klubbene som var mest skadelidende av Bosman-dommen. Han påpekte videre at EU-kommisjonen har vært tydelig på at Bosman-dommen også gjaldt for overganger innad i land. Han sa videre at en situasjon der spillere fra utlandet går gratis, mens klubbene må betale store summer for spilleroverganger internt i et land var diskriminerende ovenfor nasjonale spillere i en liga.⁵⁷ Vi kan se at mediene nå hadde fått en mer nyansert dekning og fokus av saken, ettersom andre aktører får plass til å dele fordeler med Bosman-dommen, og gått litt bort i fra å bare se på de sportslige konsekvensene. Andre tolkninger, som gikk på at Bosman-dommen også skal gjelde for overganger innad i landet, får også mediedekning, og strider med den tidligere tolkningen mange medier dekket. Men det var likevel i det store og det hele en negativ vinkling av dommen og Omdal fikk komme med motsvar til Thorne i samme avis dagen etter, og gjentok sine argumenter om at Bosman-dommen bare gjaldt internasjonale overganger, og at man måtte beskytte de små klubbene. Han uttrykte i tillegg at han mener at Thorne burde konsentrere seg om sitt eget advokatyrke istedenfor fotball.

En annen advokat som mente overgangssystemet var utgått på dato var advokat Gunnar Martin Kjenner. I starten av mars ble Kjenner intervjuet av *Dagbladet* og var tydelig på at norsk idrett gjør dumt ved å ikke innrette seg etter EU-domstolens kjennelse i Bosman-saken,

⁵⁶ Ukjent forfatter, *Bergens Tidende* 1996, Fotballabstinens i Italia, 17

⁵⁷ Langeland 1996, «Bør gå gratis», 22

og avisen kan dele at også andre fremstående jurister de hadde snakket med hadde sagt det samme. Han beskylder idretten for å ødelegge for seg selv om de går og venter på en dom, og var krystallklar på at konsekvensene av Bosman-dommen blir ingen begrensinger av utlendinger, og ingen overgangspenger på spillere uten kontrakter, selv innenfor landegrensene. Kontoret til handelsministeren kommenterte i samme artikkel at saken ligger i idrettens hender.⁵⁸ Samme dag delte derimot Omdal nok en gang sitt syn i samme avis, og *Dagbladet* siterte Omdal på at Bosman-dommen ikke gjaldt nasjonale overganger, og begrunnet igjen sitt syn på begrensing av utenlandske spillere med at det er mange hundretusen som spiller fotball i Norge, og at landslaget kan lide om man skulle sperre for dem ved bruk av utenlandske spillere, og sa at alle tar avstand fra at danske myndigheter griper inn i fotballen.⁵⁹ Her kan man se en sterkt likhet med *Bergens Tidendes* intervju med Thorne. De slapp begge til for flere syn og tolkninger på Bosman-dommen, men likevel ble Omdal hentet inn for komme med en kommentar som farger innholdet i artikkelen. I tillegg fikk han i *Bergens Tidende* sitt intervju med Thorne i forrige avsnitt, plass til å sette spørsmål til hvorvidt Thorne i det hele tatt var kvalifisert til å kommentere på denne debatten.

Aftenposten skrev også i mars om en krangel angående Kjenner og fotballpresident Omdal. Kjenner utrykte at kjøp og salg av fotballspillere kan brukes til hvit-vasking av penger, spesielt utenfor Norge, og mente at ingen profesjonelle klubber kunne kreve penger for sine spillere, selv innenlands. Omdals svarte til *Aftenposten* at han ikke var forbannet, men at Kjenner «seiler under falskt flagg», siden han ikke bare var advokat, men også spiller-agent, og sa at det ikke er mulig at en advokat kan dele synet som Kjenner gjorde. Omdal sa også at Norge ikke kan gjøre som Danmark fordi de små klubbene må få kompensasjon for å utvikle talenter. Her ser vi igjen at Omdal får plass i mediene til å sette spørsmål rundt kredibiliteten til de som er uenige med han. Ved at mediene gjorde dette så kan man argumentere for at deres dekning nødvendigvis ikke har blitt mye mer nyansert, ettersom de gir plass til kommentarer som svekket påliteligheten og troverdigheten til de de som var uenige med Omdal, noe som igjen gjør at disse aktørene sine argumenter, fokus og tolkning kan virke mindre viktige enn for eksempel Omdal sine. Samtidig fikk Kjenner igjen svare på Omdals kommentar, ved å si at det kompensasjonssystemet Omdal ønsker vil bli et lotteri ettersom det

⁵⁸ Thoresen 1996, Idrettsadvokat: -frie overganger også i Norge, 26

⁵⁹ Jarlsbo 1996, -Vil kjempe for vårt system, 26

er mye tilfeldigheter om hvem som tjener på det, og ba Norge gjøre som Danmark ved å være lojale mot EU-dommen,⁶⁰ og får dermed siste ord i denne artikkelen.

I tillegg til Thorne og Kjenner, snakket *Stavanger Aftenblad* med to advokater, Håkon Helle og Kjell M. Brygffjell, som begge var tydelig på at det var et tidsspørsmål før overgangssystemet NFF prøver å holde på plass bryter sammen. Denne artikkelen fra *Stavanger Aftenblad* var en av de artiklene fra denne perioden som får frem argumentasjon rundt fotballspillernes rettigheter som arbeidstakere tydeligst, og det var relativt lite fokus på det rent sportslige, noe som er en kontrast fra tidligere dekning av Bosman-dommen. De mener at Bosman-dommen slo fast at fotballen ikke er et særegent fenomen, og at NFF derfor bryter med arbeidstakernes frihet. De sa videre til avisen at norske spillere dessuten kunne lure systemet ved å gratis til en klubb i utlandet, for så å gå til en norsk klubb igjen gratis, istedenfor å gå direkte mellom to klubber i Norge der man kanskje blir hindret av en overgangssum.⁶¹ I tillegg til at man fikk frem litt annen argumentasjon enn vanligere, var også dette et relativt sjeldent tilfelle av at aktører «for» Bosman-dommen får dele sin argumentasjon, uten svar fra de som er kritiske til Bosman-dommen.

Selv om vi tidligere har sett at *Dagbladet* uttrykte sin støtte til Omdal, så var det også aviser som kritiserte NFF og Omdals tilnærming til Bosman-dommen. I slutten av mars skrev blant annet *Stavanger Aftenblad* at de var kritiske til fotballforbundets tilnærming til saken, og går blant annet imot punktet på fotballens selvråderett. Avisen skrev at ekte selvråderett ville vært at klubbene selv fikk bestemme hvor mange utlendinger de ønsket å spille med, istedenfor å pålegges en maks grense av NFF.⁶² Her ser vi en direkte kritikk på en av argumentene NFF har fremmet mest, og *Stavanger Aftenblad* fikk dermed frem en litt annen vikling av dette argumentet enn man har sett tidligere. I tillegg viser dette også en annen tolkning enn NFF når det kommer til utenlandske spillere, ettersom *Stavanger Aftenblad* mener at Bosman-dommen tilsa at begrensinger på utenlandske spillere ikke er lov.

⁶⁰ Nesbø 1996, Spiller-omsetning hvitvask av penger, 54

⁶¹ Gundersen 1996, Overgangssystemet vil bryte sammen, 22

⁶² Ukjent forfatter, *Stavanger Aftenblad* 1996, Idretten og Bosman-saken, 2

Bergens Tidende gikk også ut mot Omdal og fotballforbundet samme dag, og sa at selv om de kjøpte argumentene til Omdal, så var det nå på tide å erkjenne at nederlaget er et faktum. De sa at det ikke er et urimelig krav at en fotballspiller står fri når de er uten kontrakt, akkurat som enhver arbeidstaker i EU og EØS. Dette argumentet fra *Bergens Tidende* får frem at fotballspillere er arbeidstakere på en veldig enkel og fornuftig måte, og gjør at det virker mer urimelig at fotballspillere skal være holdt igjen av klubben når kontrakten utløper. Avisen sa videre at Omdal og fotballforbundet heller burde konsentrere seg om å jobbe for en ordning der pengene ikke forsvinner ut av fotballen og i allerede godt lønnede spilleres lommer, og finne gode løsninger for å bevare klubber som produserer talenter, istedenfor å skulle ta en kamp de allerede hadde tapt og muligens havne på etterskudd. Artikkelen argumenterte blant annet med det viktigste for bergensere burde vært at det var rød farge på drakta til spillerne, og ikke hvor de kom fra. Videre skrev *Bergens Tidende* at selv om de anerkjente argumentene for at små klubber ble skadelidende av dommen, men argumenterte for at ingen klubber baserer seg ene og alene på salg av spillere, men at det heller er en bonus for de som tilfeldigvis klarte å produsere en toppspiller. Artikkelen viser i det hele en god blanding av ulike typer argumentasjon, som også vinklet de sportslige konsekvensene av Bosmandommen i et noe bedre lys, når det ble argumenterer imot noe av den mest vanlige argumentasjonen som gikk på konsekvensene for klubbene og nasjonal identitet. Sånn sett så kan det minne om Nærland sin kommentar fra *Stavanger Aftenblad* fra rett etter Bosmandommens fall, i at de tar opp argumentene til den andre siden for å så bruke den aktivt i sine egne argumenter. En av de kampene som *Bergens Tidende* meldte at de er bekymret for at NFF skulle bruke energi på, var saken rundt Axel Kolle, som kunne bli en slags prøvestein for overgangssystemet.⁶³ Denne saken var det mye dekning rundt, som teksten skal se videre på nå.

Kolle-saken

Før sesongen 1996, så signerte Axel Kolle med Stabæk etter at kontrakten hans gikk ut med Lyn. Den 28. Mars skulle Axel Kolle i Oslo byrett for å få spilletillatelse mens saken hans verserte for domstolene. Lyn krevde nemlig 350 000 kroner for Kolle, og selv om Stabæk hadde sagt seg villig til å betale, ønsket ikke Kolle dette. Saken og den påfølgende debatten

⁶³ Strand 1996, Kom ned fra barrikadene, herr president, 34

rundt Kolle ble dekket av en rekke aviser. Kolle-saken var nok også hendelsen fra denne perioden som tydeligst fikk frem argumentasjonen som fremstiller fotballspillere som arbeidstakere med rettigheter innenfor EU. *VG* er blant dem som dekket saken, og meddelte at Axel Kolle kunne bli et norsk Bosman-tilfelle. Kolles advokat, tidligere nevnte Knut Fredrik Thorne, sa at en høy overgangssum nå kunne ødelegge hans muligheter som arbeidstaker når kontrakten hans etter hvert utløpte med Stabæk. Thorne kritiserte videre NFF hardt med å si at deres regelverk legitimerte slavehandel i Norge og at Bosman-dommen endret lovverket uten at NFF tydeligvis har skjønt det. Han fikk også støtte fra tidligere nevnte Gunnar Martin Kjenner. Omdal, som *VG* var med i Nord-Irland, var ifølge avisen mektig irritert i sitt svar til Thorne og Kjenner. Han var både skuffet over at saken i det hele tatt blir brakt inn for retten og at han er sikker på å vinne. *VG* skrev at Omdal møter kritikk fra flere hold, og Kjenner kunne dele med *VG* at Omdal ble rasende når Bosman-saken ble diskutert på et møte, og sier at han støtter Kolle og Thorne, og at det ikke var noen tvil om at NFFs regelverk ikke lenger holder mål etter Bosman-dommen, og kalte NFF gammeldags.⁶⁴

Dagbladet var blant dem som også skrev om Kolle-saken samme dag, og fremstilte saken relativt likt som *VG*, med hovedfokus på Kolle og hans advokat Thorne. De også fikk frem Omdals kommentar fra Nord-Irland, men dro frem andre argumenter fra Thorne enn det *VG* gjorde. Thorne sa blant annet i artikkelen fra *Dagbladet* at det ikke kunne være annerledes i norsk fotball enn i Danmark eller Nederland, eller Svensk hockey, og henviste til at arbeidsmiljøloven var sterkere enn NFFs regelverk. I tillegg sa Thorne at denne saken handlet om retten til å arbeide, og at Kolle ville fått problemer hvis han blir satt på tribunen et år, og hvis NFF ønsket å ri prinsipper så kom det til å bli en heftig erstatningssak.⁶⁵

Aftenposten derimot snakket hverken med Thorne, Kjenner eller Kolle, men delte heller perspektivet til fotballformann Erik Loe i Stabæk. Han sa at Stabæk vil betale for Kolle siden de hadde interesse i å beholde overgangssystemet, og at fotballen bør ha sitt eget system fra EU, og foreslo foreksempel at fotballspillere kan bli definert som artister.⁶⁶

⁶⁴ Andersen 1996, Til retten for å få spille fotball, 38

⁶⁵ Holmlund 1996, Kolle blir Norges Bosman?, 30

⁶⁶ Hole 1996, Kolle kan gå gratis fra Lyn, 52

Bergens Tidende delte også Kolle-saken med sine lesere dagen etter at saken var i Oslo byrett, og kunne rapportere at saken ikke enda har fått en avklaring, men at denne nok vil komme i løpet av kort tid. Axel Kolle kom selv med en uttalelse hvor han kritiserte Per Ravn Omdal, og sa at holdningene fotballforbundet viste var skremmende, og at fotballspillere også må ha samme rettigheter som andre arbeidstakere. Willy Simonsen i NFF kom med motsvar til Kolle, og sa at denne saken burde blitt løst innenfor idrettens organisasjon fremfor det sivile rettsapparat, og at det var en viktig prinsippsak for dem for å hindre at pengene endte i lomma på spillere og agenter istedenfor å hjelpe klubber økonomisk.⁶⁷ Også *Adresseavisen* skrev kort om Kolle-saken samme dag, men fortalte mer generelt om saken. Likevel så delte de Thornes kommentarer, uten å dele noe fra NFF.⁶⁸ *Stavanger Aftenblad* holdt seg også mest til hva Kolle-saken handler om, men delte Thornes replikk om at fotballforbundets regelverk sier at det er legitimt med slavehandel i Norge, siden arbeidstakere kan kjøpes og selges.⁶⁹

En uke senere var det derimot offentliggjort at Kolle tapte i retten etter at dommeren i saken ikke fant det overveiende sannsynlig at Kolle til slutt ville vinne saken, noe mange medier dekket i avisene sine. *Aftenposten* gikk litt dypere inn på saken, og beskrev en synlig skuffet Axel Kolle som var overrasket over utfallet, noe hans advokat Thorne også var. Videre fikk man høre fra Kolles lagkamerat, som også var leder for spillerforeningen, nemlig Petter Belsvik. Han var tydelig skuffet over avgjørelsen, og sa at NISO vil fortsette å jobbe for spillernes rettigheter. Han sa at Bosman-dommen også burde gjelde overganger innenlands, og at slik systemet fungerer nå, så ville norske spillere bli nedprioritert på overgangsmarkedet, siden en dyr nordmann var mindre attraktivt for klubbene enn å hente en gratis svenske. Til slutt delte Lyn-leder John Fiskvik i en kommentar til *Aftenposten* at han betraktet det som hadde skjedd i retten for en full seier for det idrettspolitiske Norge.⁷⁰

Som nevnt så er det flere argumenter som går på spillernes rettigheter som arbeidstakere etter Bosman-dommen som kom frem igjennom dekningen av Kolle-saken. For det første så får mange aktører som støtter Kolle plass i mediedekningen, og ikke minst Axel Kolle selv. Med unntak av *Stavanger Aftenblad* og *Adresseavisen* som dekker saken ganske tynt, så fremstilte

⁶⁷ Hartvig 1996, Axel Kolle utfordrer NFF, 24

⁶⁸ Ukjent forfatter, *Adresseavisen* 1996, Kolle-saken blir langvarig, 22

⁶⁹ Ukjent forfatter, *Stavanger Aftenblad* 1996, Norsk Bosman?, 47

⁷⁰ Valderhaug 1996, Tap i retten for skuffet Kolle, 14

de andre mediene synet til NFF som mente det er en ikke-sak som burde holdes innenfor fotballen. Likevel virker synet på NFF her mer kritisk enn tidligere, og det at de to førstnevnte avisene ikke delte NFFs syn tyder på at de har tatt et valg om at Thornes kommentarer er viktigere, noe som viser at mediene nok hadde beveget seg i en noe mer nyansert dekning av Bosman-dommen fra den først kom i desember 1995.

Konklusjon

I denne oppgaven har jeg sett nærmere på pressedekningen av Bosman-dommen i Norge, gjennom å se i avisene *VG*, *Dagbladet*, *Aftenposten*, *Bergens Tidende*, *Adresseavisen* og *Stavanger Aftenblad*, og hvordan disse mediene har dekket og tolket dommen. Avslutningsvis skal oppgaven oppsummeres, samt presentere funnene i denne teksten, og komme frem til en konklusjon som svarer på problemstillingen som ble introdusert innledningsvis: "Hvordan var den norske mediedekningen og tolkningen av Bosman-dommen, og hva la norsk presse vekt på rundt dekningen av saken?". I tillegg skal vi se litt på hva som til slutt skjedde med noen av de sentrale spørsmålene og debattene som ble beskrevet i mediebildet i perioden 15. desember 1995 til 15. mai 1996.

Gjennom den halvtårs-perioden som blir redegjort for i denne oppgaven, så kan man argumentere for at dekningen av Bosman-dommen utviklet seg til å bli en mer pragmatisk, men at det i all hovedsak var et negativt fokus på dommen, spesielt i den første perioden etter at EU-domstolen kom med sin erkjennelse i saken. For eksempel så skrev omtrent alle avisene at dommen bare gjaldt internasjonale overganger i starten, mens man etter hvert begynte å kritisere denne tolkningen av dommen, og flere synspunkt kom frem i avisene. Funnene i denne oppgaven tilsier at det var generelt lite positivt å lese i mediene om Bosman-dommen, riktignok med noen unntak. Likevel så ble debatten, fokuset, og tolkningen av Bosman-dommen og argumentasjonen rundt mer nyansert i løpet av våren 1996 i den norske mediedekningen.

Som Andersen, Anker, Hanstad og Sitter påpekte i artikkelen deres, så var det tydelige meningsforskjeller i Norge, og man kan se det var en ganske motvillig tilpasning blant mange

i fotball-Norge, og det var som regel de aktørene som var negative til dommen som var med i mediebildet i starten, som Rune Braseth og NFF. I tillegg deler omtrent alle avisene tolkningen om at kjennelsen i Bosman-saken ikke gjelder for overganger innad i Norge. Som sagt, så blir det noe mer nyansert debatt etter hvert, spesielt da i *Bergens Tidende* og *Stavanger Aftenblad*. Argumentene som ser fordelene med Bosman-dommen, eller i det minste fremstiller en annen tolkning, får større plass i det norske mediebildet, riktignok ofte med motsvar fra noen på andre siden av saken, som fotballpresident Per Ravn Omdal. I løpet av våren ble også tolkningen om at Bosman-dommen ikke gjaldt overganger innad i Norge utfordret i økende grad. Først igjennom advokater og spillere som Gunnar Martin Kjenner og Axel Kolle, men også i artikler fra aviser som *Bergens Tidende* og *Stavanger Aftenblad*. Det skal likevel sies at agentene i all hovedsak ble presentert griske og som vinnere av saken. Også NISO, spillerforeningen, er mer åpen for Bosman-dommen, men fikk riktignok ikke nærheten så mye plass i mediene som NFF. Kritikken mot NFF fikk også etter hvert større oppmerksomhet, og man begynte å vie mer fokus på tiltak som burde tas ettersom man skjønnte at regelverket kom til å bryte sammen. Likevel fortsatte argumentene imot Bosman-dommen å få mye plass på våren, og det var generelt en gjennomgående at aktørene som var negative til Bosman-dommen fikk forme nyhetsbildet gjennom denne perioden, og komme til motsvar der andre syn ble presentert, noe som gjorde at deres argumenter ofte ble dårligere fremstilt. Dette kan sees i kontrast med aktørene som er mer pragmatiske eller positive til Bosman-dommen som omtrent ikke fikk noe plass i mediene de første månedene. I tillegg må det påpekes at aktørene som er negative til Bosman-dommen i starten ble meget ukritisk fremstilt, og deres argumentasjon gikk ofte uten motsvar.

Tematikken til argumentasjonen er også noe som bør tas inn her. For det var gjennom store deler av dekningen av Bosman-dommen et stort fokus på argumenter på hva slags konsekvenser dommen ville ha for sporten fotball, fremfor argumentasjon som gikk på at fotballspillere ble likestilt med arbeidstakere i resten av EU/EØS. Mye av argumentasjonen var rundt konsekvenser for klubber, og tap av nasjonal identitet i ligaene, og der spillerne ble omtalt var det som nevnt fordi de fikk mer penger, i motsetning til at de fikk mer frihet. Hvis man fjerner fotballelementet, er det også verdt å merke at noen av disse problemstillingene kan virke ganske så oppsiktsvekkende om man bare skal se på fotballindustrien rent arbeidsforholdsmessig, eksempelvis med maksbegrensinger på utlendinger og frihet etter endt kontrakt. Likevel blir ting som dette som regel fremstilt som fornuftige argumenter i alle de

norske avisene, og det kan nok selvfølgelig ha noe med at fotball har en særegen rolle i samfunnet, men det kan nok og ha en kobling med hva mediene valgte å fokusere på. Som nevnt tidligere så ble deknningen av saken noe mer nyansert etter hvert, og argumentasjon som fokuserer nettopp på spillere som vinnere i kontekst arbeidstakere blir mer tydelig, blant annet gjennom at man gir mer plass til advokater og enkelte spillere som kommer med et litt annet perspektiv enn klubbdirektører og fotballpresidenter. Likevel så var det fortsatt viet en del fokus på konsekvensene ovenfor fotballen i denne perioden også, så generelt så var fokuset på argumentasjon som satte lys på fotballen en del mer fremtredende i denne perioden.

En annen ting som er interessant med mediernes dekning av Bosman-dommen, er overdrivelsene som kommer frem i tolkningen og argumentasjonen av dommen. Dette er synlig på begge sider av saken. Blant annet er det veldig synlige overdrivelser rundt debatten om utenlandske spillere og nasjonal identitet. Allerede første dag bruker både *NRK Dagsrevyen* og *Adresseavisen* eksempelet om at AC Milan fra Italia nå kan bruke elleve spillere fra et annet land i en kamp, og bruker da henholdsvis Polen og Jugoslavia som eksempel. Omdal gjør akkurat det samme gjennom *Dagbladets* dekning av fotballtinget i Tromsø med å si at Molde nå kan spille med elleve tyskere om man ikke gjør noe. I tillegg bruker *Aftenposten* et absurd eksempel som oppgaven ikke har gått igjennom, som kan ligne litt på eksemplene med AC Milan og Molde. De skriver at uten en kvotesystem for utlendinger, så kan for eksempel AC Milan eier Silvio Berlusconi danne et lag i Liechtenstein som han fyller med benken til AC Milan.⁷¹ I tillegg så kan man si at det å kalle det gamle overgangssystemet i fotball for slavehandel, som blant annet Gunnar Martin Kjenner gjør, er en overdrivelse med tanke på de store forskjellene på behandlingene og det generelle velværet «ekte» slaver og fotballspillere historisk er. Det er nok en grunn til at Jean-Marc Bosman ikke er like kjent slavefrigjører som fotballspiller. Slike overdrivelser man finner i mediene, uansett om det skal være fra mediene selv eller et intervjuobjekt, er tydelige virkemidler for å få gjennom sin sak. For eksempel så vil nok en fotballsupporter som leser at Molde kan stille med elleve tyskere bli rimelig bekymret for norsk fotball, og hvis noen sammenligner noe med slavehandel så vil leseren fort tenke at hen ikke støtte hva enn som blir sammenlignet med dette.

⁷¹ Johansen 1996, Taper million-beløp, 34

Når det kommer til avisenes dekning av saken, så er det flere faktorer som kan fortelle oss noe om hvorfor norske medier rapporterte rundt Bosman-dommen slik de gjorde. Men det kan tenkes at siden Bosman-dommen var såpass stor sak som den var, så er det ikke unaturlig å finne ut hva konsekvensene av Bosman-dommen kan bli, og se på utfallet. Da vil man nok naturlig nok også forhøre seg med, og/eller sitere store aktører innen fotball, og i 1995 hadde Rosenborg, UEFA, og NFF slike roller, noe som gjorde at deres syn av den grunn fikk mye fokus. Det kan nok også ha vært noe av grunnen til at mange aviser delte NFF sin tolkning av Bosman-dommen. I tillegg kan nok Norge sin status som EØS-medlem istedenfor EU-medlem, ha gjort at dommen rett og slett ble ansett som mer opp for tolkning enn land som Danmark, som er EU-medlem, og rettet seg etter dommen tidlig. Likevel kan man tenke seg at mediene i den første perioden kan ha delt mange av disse aktørene sitt syn på saken, ettersom de gir lite motstand til sine intervjuobjekter, og i stor grad aksepterte deres synspunkt som fakta. Medienes utvalg av aktører er med på å forme innholdet, og påvirker derfor avisenes vinkling av saken. Det ble videre etter hvert klart at det var flere måter å tolke Bosman-dommen på, da flere klubber begynte å praktisere etter dommens kjennelse, og noen land gjorde om på regler. Da ble det nok mer naturlig for enkelte medier å åpne mer for synet til andre aktører og personer, selv om NFF og store klubber nok fortsatt har en god del etos på grunn av sin rolle i fotball-Norge. Etter hvert ble det ganske tydelig gjennom blant annet ulike små saker og juridiske vurderinger, at NFFs regelsystem ikke kunne bestå i lys av Bosman-dommen. Dette kan nok ha fått mange til å innse, og til og med frykte, at man ikke må havne for mye bakpå i det «nye fotball-Europa», og man begynte derfor da å kanskje rette mer kritikk imot NFF og fremme forslag til hva man kunne gjøre. Når det kommer til overdrivelsene til enkelte av avisene, og den generelle dramatiske fremstillingen ulike saker ofte fikk, så er nok dette mye med medier selv å gjøre. Journalister i VG har blant annet selv uttalt at de er ansatt for å kalle en spade for en gravemaskin⁷², og selv om det nok er et snev av humor i den kommentaren, så er det nok en viss sannhet i det også.

Men det var også en del forskjell på de ulike avisene som denne oppgaven dekker. Blant annet så var både *Stavanger Aftenblad* og *Bergens Tidende* mer liberale og nyanserte i sin dekning og tolkning av Bosman-dommen fra ganske tidlig av, da spesielt *Bergens Tidende*. Fra tidlig av så inkluderte de mer positive konsekvenser enn de andre avisene, og viste også etter hvert

⁷² Martin Eide, *Norsk presses historie 1-4: Bind 4. Norske aviser fra A til Å*. Oslo 2010: 368

en annen tolkning og kritiserte NFF. Man kan tenke seg at *Bergens Tidende* kanskje hadde en interesse av å melde mer positivt rundt saken siden Brann, som deler hjemby med avisen, var de mest aktive på overgangsmarkedet i Norge, og derfor potensielt kunne vinne mye på Bosman-dommen. Men dette er ikke noe man kan si sikkert, og *Bergens Tidende* har også en del saker som har satt Brann i mindre heldig lys. *Bergens Tidende* har i tillegg som nevnt i metodedelene hatt en liberal historie, så det kan også ha formet synet deres på debatten. Hvorfor *VG*, *Dagbladet*, *Aftenposten* og *Adresseavisen* har et mer negativt fokus på saken kan det også være mange grunner til. For eksempel så kan nok geografien spille inn her. *Adresseavisen* for eksempel er jo basert i Trøndelag, der Rosenborg er den største klubben, og når Rune Bratseth som Rosenborgs direktør er pessimistisk til dommen og mener dens betydning er overdramatisert, så kan fort det ha formet *Adresseavisen* sin tolkning av saken, og kan også forklare hvorfor de har rapportert klart minst om Bosman-dommen av de avisene denne oppgaven fokuserer på. Når det kommer til de tre førstnevnte så kan man tenke seg at det faktisk at de har base i Oslo, med andre ord nær NFF, ha formet deres tolkning ettersom de da kan ha flere kontakter i fotballforbundet, og det kan tenkes at det har vært en faktor i at *Dagbladet* skrev rett ut at de var enige med Omdal. I tillegg er disse tre avisene de største riksavisene, og det kan hende at deres forsøk på å skulle fange opp mer nasjonale meninger og tolkninger har bidratt til deres dekning av saken. *Aftenposten* er i tillegg enda litt mer fokusert på spørsmålet rundt utlendinger, og har litt mer kritisk ordbruk rundt det temaet, og som kjent så har *Aftenposten* tradisjonelt en litt mer konservativ historie som nok kan ha ført til dekningen avisen har hatt om Bosman-dommen. Likevel skal det påpekes at alle avisene hadde en hovedsakelig negativt fokus på Bosman-dommen, spesielt i starten, og satte søkelys på mange av de samme argumentene og aktørene.

Bosman-dommen kan også fortelle oss noe om sportsjournalistikken som et felt innenfor journalistikk, og pressens forhold til fotballindustrien. Gerd von der Lippe påpekte som nevnt at det ofte var gode relasjoner mellom sportsjournalister og fotballtopper, og det kan tenkes at det har spilt en rolle i dekningen av Bosman-dommen også. Som allerede nevnt så kan *VG*, *Dagbladet* og *Aftenposten* via sin beliggenhet i Oslo ha blitt påvirket av det, men ettersom båndene generelt er gode fra mediene til fotballtoppene, så kan nok det ha ført til at fotballtoppenes meninger ble såpass ukritisk fremstilt som de ble. At disse båndene er tette kan vi blant annet se ved at mediene for eksempel var tilstede i Nord-Irland sammen med Omdal. Vi kan også skimte at medienes forhold til nasjonalisme er annerledes innenfor

sportsjournalistikken enn annen journalistikk. Von der Lippe nevner blant annet at sportsjournalistikk i stor grad baserer seg på seier og tap, og Helland nevner at sport fungerer som en arena hvor nasjonalisme kan komme frem i ikke-voldelige former i konkurranse mellom nasjonalstater, blant annet gjennom dekning av fotballkamper, der nasjonalitet blir dyrket på en måte som vanligvis ikke er akseptert, også av lesere. Av den grunn kan overskrifter som «Norsk fotball, norske spillere» blitt skrevet, og reguleringer på antall utlendinger blitt argumentert for, uten å møte særlig utfordring. Videre så kan Hellands poeng angående nasjonalisme i fotballen som en ikke-voldelig form for konkurranse mellom stater, ha formet medias dekning av Bosman-dommen. Mange er opptatt av at Norge skal opprettholde konkurranseevnen sin innenfor herrefotballen, og bekymringene rundt nasjonal identitet i klubbene kan av den grunn ha fått mer plass i det norske mediebildet. Sportsjournalistenes fokus på seiere og tap, kan også hatt en rolle på mediernes fokus rundt de konsekvensene det vil ha ovenfor fotballen, fremfor konsekvensene for fotballspillere som arbeidstakere, ettersom det sistnevnte ikke helt faller innenfor det med «seier og tap» hvis man bare har sport i bakhodet.

Debatten rundt overgangssystemet i Norge førte til slutt til at det ble slutt på binding etter utløpte kontrakter også innenfor Norges grenser ved fotballtinget to år senere, i mars i 1998. Selv om antall nordmenn i utlandet fortsette å øke en stund etter Bosman-dommen, så sank dette antallet kraftig etter årtusenskiftet.⁷³ I tillegg skal det sies at antall utenlandske spillere i den norske ligaen økte. Rosenborg, eksempelvis, hadde bare to utenlandske spillere til sammen hele sin historie frem til Bosman-dommen. Til sammenligning så er det i dagens stall hele åtte utenlandske spillere i troppen til Rosenborg og mange flere har vært innom de siste 27 årene siden Bosman-dommen. Likevel så er det fortsatt hovedsakelig norske spillere i stallen til Rosenborg.⁷⁴

Uansett, så leverer denne oppgaven følgende funn på problemstillingen som ble stilt i starten av denne oppgaven. Alt i alt, så var den norske mediedekningen av Bosman-dommen hovedsakelig preget av et negativt syn på dommen, gjennom hyppig belysning av ulempene med dommen, med noe mer nyansert syn etter hvert i ulik grad i de forskjellige avisene.

⁷³ Andersen, et. al, 222

⁷⁴ Rosenborg Ballklubb. «A-lag herrer». Hentet 14.03.2023 [A-lag herrer / Rosenborg \(rbk.no\)](https://www.rosenborg.no/a-lag-herrer/)

Tolkningen av dommen var også preget av en relativt motvillig tilpasning i fotball-Norge, selv om denne også myknet opp i løpet av perioden denne oppgaven dekker.

Argumentasjonen fokuserte som regel på de sportslige konsekvensene fremfor fotballspilleres rettigheter som arbeidstakere. Funn i denne oppgaven tilsier at det ble, spesielt i starten, i det hele lagt mest fokus på bekymringene rundt Bosman-dommen, og aktørene som delte disse bekymringene, med noe mer nyansert dekning etter hvert som debatten utviklet seg i Norge.

Litteraturliste

- Andersen, Svein S., Anker, Elisabeth., Hanstad, Dag Vidar., Sitter, Nick. "Fra Motspiller til medspiller: EU og norsk profesjonell fotball 1995-2010». *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*: Volum 28, Utgave 4 (Januar 2013), 213-240 <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2936-2012-04-01>
- Barsch, Katharina. "The Path of European Football. A Level Playing Field for Only 90 Minutes." *Historical Social Research / Historische Sozialforschung* 40, no. 4 (154) (2015): 221–54. <http://www.jstor.org/stable/24583255>
- Dahl, Hans Fredrik., Øy, Nils E., Flo, Idar. *Norsk Presses Historie 1-4 (1660-2010)*. Bind 4, Norske aviser fra A til Å. Oslo:Universitetsforlaget, 2010
- Felde, Thomas., og Universitetet i Oslo. *Verdivurdering Av Tippeligaklubber*, 2002.
- Fossøy, Joar., Moe, Vegard Fusche & Fretland, Frode. «Kapittel 18: Fotball og media i Noreg i eit historisk perspektiv i perioden 1970–2005 – spelet utan ball» i *Immateriell kapital*: 341-361. Oslo: Universitetsforlaget, 2017
- Helland, Knut. *Sport, medier og journalistikk*. Bergen: Fagbokforlaget, 2003
- Lippe, Gerd von der. *Et kritisk blikk på sportsjournalistikk: medier og idrett i en globalisert verden*. Kristiansand: IJ-forlaget, 2010
- Lote, A & Lien, J. A. (2015, 20. Desember), Her bryt Bosman saman, 20 år etter han revolusjonerte fotballen. *NRK* https://www.nrk.no/sport/fotball/her-bryt-bosman-saman_-20-ar-etter-han-revolusjonerte-fotballen-1.12656472
- Morris, P. E., S. Morrow, and P. M. Spink. "EC Law and Professional Football: Bosman and Its Implications." *The Modern Law Review* 59, no. 6 (1996): 893–902. <http://www.jstor.org/stable/1097453>
- Nasjonalbiblioteket. (u.å.). Aviser. Hentet 17. April 2023 fra <https://www.nb.no/search?q=Bosman&mediatype=aviser&sort=dateasc&fromDate=19951216&toDate=19951216>
- Neuright, John & Parrishs, Charles. *Sports around the world: history, culture, and practice*. Santa Barbera: ABC-CLIO, 2012

Parrish, Richard. "The Future of EU Sports Law and Policy." In *Sports Law and Policy in the European Union*, 201–21. Manchester University Press, 2003.

<http://www.jstor.org/stable/j.ctt155jc4s.11>.

Radoman, M., & Voia, M. C. (2022). Internal promotion and the Bosman ruling: Evidence from the English Premier League. *Labour* (Rome, Italy), 36(4), 445–470.

<https://doi.org/10.1111/labr.12235>

Rosenborg Ballklubb. «A-lag herrer». Hentet 14.03.2023 <https://www.rbk.no/lag>

Søraas, Frode (Rosenborg Ballklubb). "Offisiell statistikk for Rosenborg Ballklubb" Hentet 14.03.2023. [Rosenborg Ballklub - offisiell statistikk \(rbkmedia.no\)](https://www.rbkmedia.no)

Aas, Mats Anré., and UiT Norges Arktiske Universitet. *Bosman-dommen I Dag: Utviklingen Av Fotballens Overgangsregler I Lys Av Bosman-dommen*, 2013.

Kildeliste

Adresseavisen (1995, 16. desember) Fritt frem for «legionærene», s. 19

Adresseavisen (1996, 29. mars) Kolle-saken blir langvarig, s. 22

Andersen, T. C. (1996, 27. mars) Til rette for å få spille fotball, *VG*. s. 38

Bergens Tidende (1995, 16. desember) Fritt frem for legionærene, s. 43

Bergens Tidende (1996, 10. januar) «Latterlig av Brann», s. 28

Bergens Tidende (1996, 18. mars) Fotballabstinens i Italia, s. 17

Bergens Tidende (1996, 20. mars) Mjelde til 1999, s. 28

Bø, S. (1995, 23. desember) Sir Johns grenseløse imperium, *Stavanger Aftenblad*. s. 41

Bø, S. (1996, 7. mars) Full kamp om overgangsordningen, *Stavanger Aftenblad*. s. 21

Gundersen, C. G. (1996, 28. februar) Langtids-kontrakter er lovlige, *Stavanger Aftenblad*. s. 35

Gundersen, C. G. (1996, 21. mars) Overgangssystemet vil bryte sammen, *Stavanger Aftenblad*. s. 22

Halkjelsvik, S. (1996, 15. mai) Bratseth: -Fire utlendinger er avtalebrudd, *Dagbladet*. s. 24-25

Hartvig, E. (1996, 29. mars) Axel Kolle utfordrer NFF, *Bergens Tidende*. s. 24

Hole, A. (1996, 28. mars) Kolle kan gå gratis fra Lyn, *Aftenposten*. s. 52

Holmlund, A. (1996, 27. mars) Kolle blir Norges Bosman?, *Dagbladet*. s. 30

- Jansen Hagen, V. (1996, 22. januar) Mjelde tordner mot Brann, *Bergens Tidende*. s. 15
- Jansen Hagen, V. (1996, 1. februar) Mjelde vil selge seg selv, *Bergens Tidende*. s. 22
- Jarlsbo, Ø. (1996, 28. mars) 6-årskontrakter i Vålerenga, *Dagbladet*. s. 28
- Jarlsbo, Ø. (1996, 1. mars) -Vil kjempe for vårt system, *Dagbladet*. s. 26
- Johannessen, T. (1995, 16. desember) Kan tape millioner. *VG*. s. 43
- Johansen, M. (1996, 27. januar) Taper million-beløp, *Aftenposten*. s. 34
- Johansen, M. (1996, 26. februar) Norsk fotball, norske spillere. *Aftenposten*. s. 37
- Johansen, M. (1996, 5. mars) EU-tvil sikret Brann røverkjøp. *Aftenposten*. s. 50
- Laakso, R. (1996, 24. februar) Fritt fram – men bare for EU-spillere. *Dagbladet*. s. 29
- Laakso, R. (1996, 26. februar) Omdal advarer klubbene etter Bosman-saken: - Drillos kan ødelegges, *Dagbladet*. s. 10
- Langeland, S (1996, 6. mars) «Bør gå gratis». *Bergens Tidende*. s. 22
- Nesbø, K. (1995, 16. desember) Fri flyt av fotballspillere. *Aftenposten morgen*. s. 30
- Nesbø, K (1996, 19. mars) Spiller-omsetning hvitvask av penger, *Aftenposten*. s. 54
- Nærland, Egil Ø. (1995, 16. desember) Illevarslende EU-avgjørelse. *Stavanger Aftenblad*. s. 48
- Sjem, S. (1996, 26. februar) Varsel Kamp mot Bosman-dommen, *VG*. s. 35
- Stavanger Aftenblad (1996, 23. mars) Idretten og Bosman-saken, s. 2
- Stavanger Aftenblad (1996, 27. mars) Norsk Bosman?, s. 47
- Strand, T. (23. mars, 1996) Kom ned fra barrikadene, herr president. *Bergens Tidende*. s. 34
- Svegaarden, K. E. (1995, 20. desember) Leif Erik (24) første offer. *VG*. s. 41
- Svegaarden, K. E. (1996, 4. februar) Mjelde vil ha pengene selv. *VG*. s. 40
- Sæther, T. (1996, 22. Februar) Ingen grunn til panikk. *Adresseavisen*. s. 30
- Thoresen, I. (1995, 16. desember) Uholdbart. *Dagbladet*. s. 24
- Thoresen, I. (1995, 22. desember) Molde-essene sikret for tre nye år, *Dagbladet*. s. 26
- Thoresen, I & Monn-Iversen, Ø. (1995, 23. desember) Lykkejegerne forsvinner, *Dagbladet*. s. 28-29
- Thoresen, I. (1996, 1. mars) Idrettsadvokat: - Frie overganger også i Norge, *Dagbladet*. s. 26
- Valderhaug, B. (1996, 3. april) Tap i retten for skuffet Kolle. *Aftenposten*. s. 14
- VG (1996, 7. januar) Andersen til Palace. s. 43

